

133502

Biblioteca Poporală a „Asociațiunii“.

Anul XXI.

No. 190.

Cultura pomilor

după clima, poziția și solul grădinei

de

Ieronim Mardan

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Cu 13 ilustrațiuni —

— Publicație periodică. —

Editura Asociațiunii „Astra“ Sibiu, Strada Șaguna 6.

Prețul 10 Lei.

**„Asociațiunea pentru literatura română
și cultura poporului român“, „ASTRA“.**

Intemeiată în 1861.

**PREȘEDINTE DE ONOARE:
M. S. Regele CAROL II.**

**Președinte activ:
Vasile Goldiș.**

**Vice-președinte:
Dr. Gh. Preda.**

**Vice-președinte:
Nicolae Togan.**

Comitetul central al „Asociațiunii“ numără 50 de frunțiși din toate păturile societății românești.

**E datoria fiecărui bun
român să sprijinească „Aso-
ciațiunea“, cefind publicațiile
ei și înscriindu-se de membru.**

Taxele de membru sunt următoarele:

Membru fondator al Casei Naționale, odată pentru totdeauna.	Lei 5000—
Membru fondator al „Asociațiunii“, odată pentru totdeauna.	„ 1000—
Membru pe viață al „Asociațiunii“, odată pentru totdeauna.	„ 500—
Membru activ al „Asociațiunii“, anual	„ 50—
Membru ajut. al „Asociațiunii“, anual	„ 10—

651230
Biblioteca populară a Asociației „Astra“.

Anul al 21-lea.

1931.

Nr. 190.

Cultura pomilor

după clima, poziția și solul grădinei

de

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Ieronim Mardan,

fost profesor de științe naturale
la Liceul „Gh. Lazăr“, Sibiu.

~~Ca 18 ilustrațiuni.~~

Biblioteca

581 32

— Publicație periodică. —

Editura Asociației „Astra“, Sibiu, Strada Șaguna 6.
Tiparul Institutului de arte grafice „Dacia Trătană“, s. a., Sibiu.

Prefață.

În ce privește cultura pomilor, avem o literatură destul de bogată și dacă, cu toate acestea, citez a veni înaintea publicului cu cărticica de față, nu o fac pentru a da „specialiștilor“ îndrumări, ci mai mult doresc a veni în ajutorul acelor cari își numesc a sa o mică și modestă grădinuță, arătând cum diferitele lucrări, din pometul lui, trebuie să urmeze pas de pas.

Iar pentru a ușura alegerea diferitelor soiuri de pomi, am întocmit, în partea a doua a cărții, o descriere pe scurt a diferitelor soiuri, arătând în special fiecare soi de pom ce climă, poziție și sol cere pentru a se putea desvolta.

Am avut grija apoi a aminti, pe lângă bunătatea fructelor, și durabilitatea acestora, pentruca omul să și poată planta în grădinuța sa, pomi cari să-i provadă casa cu fructe, de cu toamna, până primăvara târziu.

Ași putea zice că aproape „nimic nou“ în această carte. Am urmat și eu sfaturile altora timp de 43 ani, cât am servit, parte ca învățător, parte ca profesor de științe naturale. În deosebi am consultat pe următorii autori: profesor D. Comșa; St. Molnár; Otto Nottermüller; H. Beuss; R. Materne și G. Ritter.

De încheiere observ cu toată sinceritatea, că o cultură rațională a pomilor încă nimenea nu a putut să o învețe numai din carte, oricât de perfectă ar fi fost aceea. Concluzie: studiază cu atențiune cartea de față, dar uită-te bine și mult la unul cu experiență mare și vei fi împăcat cu tine însuși.

O datorie plăcută cred a îndeplini aducând sincere mulțumiri „Reuniunii săsești de agricultură din jud. Sibiiu“, pentru bunăvoința cu care mi-a pus la dispoziție clișeele întrebuințate la compunerea acestei cărți.

Sibiiu, în Februarie 1931.

I. MARDAN.

PARTEA I.

Prăsirea pomilor.

Pentruca cineva să-și poată prăsi însuși altoii din sămânță, — pe lângă multă voință, — e neapărat de lipsă să aibă și un loc potrivit pentru așa ceva, adică: o grădină la loc deschis, cu sol adânc și bun, căci într'un loc închis și umbrat din toate părțile, lipsit de aer și lumină și cu un pământ uscat, greu și steril nu va putea face nici o ispravă. Deaceea lucrul cel mai cuminte e ca omul mai bine face dacă își cumpără altoii crescuți și formați gata, dela o pepinieră condusă de oameni onorabili. În schimbul a câțiva lei, vom primi altoii tineri frumoși și puternici și acesta e lucrul principal. Să ne ferim însă de a da bani pe niște altoii strâmbi și noduroși, aruncați de speculanți pe piață și mai ales, că aceia nici nu corespund numirilor ce li se dă, numai ca să scape de ei.

Dar, pentruca ori-cine să-și poată face o idee clară despre modul de a prăsi altoi din sămânță, voi reda pe scurt ceea ce trebuie știut și făcut.

1. Solul pepinierii (școalei de altoi) să nu fie prea afânat, nisipos, greu sau prea rece. Un sol adânc, călduț, puțin răvănos și productiv e cel mai potrivit. La început, locul trebuie bine gunoit cu gunoiu putred de grajd, puțin praf de var și cenușă de lemn. Apoi săpat adânc sau chiar să se rigoleze*) și apoi să fie împărțit în straturi de 1—1.25 m. lățime.

2. Semănatul seminței. Pentru semănat vom folosi sâmburii adunați de toamna din merele și perele pădurețe. Aceștia îi semănăm încă de cu toamna sau prin împărștiere sau în rânduri, acoperindu-i cu o pătură de țărână de 2—3 cm. grosime. Sâmburii de prune și nucii, se pun în straturi într'o lădiță cu nisip. Nisipul se umezește primăvara (Martie), sâmburii încolțesc în 2 săptămâni, când apoi îi putem sămăna.

Primăvara, în timp secetos, de regulă se formează deasupra straturilor o coajă

*) Să se sape la o adâncime de cel puțin 50—60 de cm.

tare. Aceasta trebuie să o spargem cu grijă, altfel semințele nu vor putea răsări și apoi să udăm adeseori straturile. Formarea crustei (coaței) precum și uscarea prea tare a straturilor o putem împiedeca presărând țărăță de fierestrău sau gunoiu putred pe deasupra straturilor (răzoarelor). — În straturile acestea rămân puieții 1—2 ani și după aceea se strămută în școala provizorie.

3. În școala provizorie se mută puieții și mai ales perii numai pentruca aci să li-se desvolte și înmulțească rădăcinile laterale, pentru acest sfârșit scurăm pe jumătate rădăcina principală cu ocaziunea sădirei. Se vor sădi în rânduri de 12—15 cm. În timp secetos se vor uda de multeori și bine, având grijă ca buruiana să o sterpim încontinuu.

4. După ce pădureții au ajuns grosimea unui creion (ceruze, plaivas), îi scoatem cu grijă din pământ și îi transplantăm în școala de nobilitat (școala de altoit). Cu ocaziunea strămutării pădureților, se recomandă din nou retezarea rădăcinii principale, precum și a trunchiului pădureților de măr și păr. Prunii, nucii și cireșii nu se scurtează fiindcă, dacă i-am scurta, s'ar usca. Transplantarea

se face în rânduri de 50—60 cm. Aci se vor nobilita și se vor îngriji până când ajung mărimea potrivită pentru a fi mutați la locul stabil sau vânduți.

Altoirea.

Firea altoirei încă nu e în general cunoscută. Mulți își închipue, că pentru a putea altoi, se recere cine știe ce puteri ascunse și secrete, când în realitate numai un cuțit bun și puțină îndemânare e de ajuns ca să poți transforma un pădureț în pom nobil și folositor. Toată știința se reduce la „combinarea intimă a unui surcel (mlădiță) sau ochiu nobil cu un pădureț potrivit“ (vezi Profesor D. Comșa, în „Pomăritul“ din 1877).

Metode de altoit sunt vr'o 12, e de ajuns însă dacă omul cunoaște 3—4 modalități, pe cari apoi să le și știe întrebuiința cu succes. Cele mai comune sunt următoarele:

1. *Ocularea.* „A ocula“ însemnează desfacerea unui mugur (ochiu) cu o părticică de coajă de 1 cm., împreună și cu puțin lemn, de pe un surcel nobil și înfigerea acestuia sub coaja pădurețului, ce vrem să

nobilităm, astfel ca ochiul conerescând, cu pădurețul, să se poată desvolta.

Operațiunea aceasta se face așa :

Căutăm un sureel cu muguri bine desvoltați. Facem cu un cuțitaș (briceag) deasupra ochiului, la $\frac{1}{2}$ cm., o tăietură curmezișe prin coajă până la lemn, și tot așa o tăietură la $\frac{1}{2}$ cm. sub ochiu, ventilăm (ridicăm) apoi puțin coaja deoparte și de cealaltă a ochiului, facem apoi pe sub acesta o tăietură longitudinală, având grijă ca să rămână puțin lemn în regiunea inimii (rădăcinei) ochiului, fiindcă din inimioara aceea se va desvolta la timpul său viitoarea tulpină a pomului nobil.

După ce am preparat astfel ochiul, facem o tăietură de-a lungul în coaja lucie a pădurețului, 10—15 cm. dela pământ în forma unui T, deslipim coaja deoparte și de alta, infigem ochiul sub coajă, împingem apoi coaja așa ca aproape să acopere toată coaja din jurul ochiului, legăm rana cu raffia sau cu ață de lână dură, în fine, ungem rana cu ceară de altoit. Dacă după 3—4 săptămâni codița frunzei rămasă la muguraș, cade la prima atingere, e semn, că mugurul s'a prins și atunci tăiem legătura pentru că altfel se curmă

lemnul. Dacă codița nu cade, e semn, că ochiul nu s'a prins. (Vezi fig. 1.)

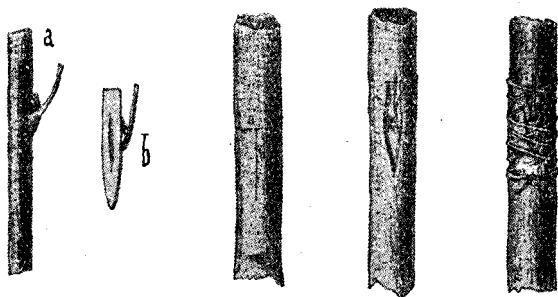

Fig. 1.

Ocularea e bine să se facă în luna Iulie—August, uneori și la începutul lui Septembrie. Atunci zicem, că am oculat cu mugurul dormind, pentru că, în adevăr, acesta numai în primăvara următoare va înmuguri și va începe să crească. În cazul acesta rețezăm pădurețul la înălțime de 5 cm. deasupra ochiului, lăsând numai o singură crânguță sălbatică aproape de ochiu, altfel s'ar îneca ochiul în suc prea abundent.

Când coaja se desface mai ușor de pe lemn, atunci e timpul cel mai potrivit pentru oculare. În felul acesta, timp bun pentru

oculat ar fi și primăvara. Primăvara zicem că oculăm cu mugurul crescând, fiindcă atunci mugurașul se dezvoltă și crește încă în primăvara aceea. Ori-când s'ar face ocularea, să se facă tot numai în tulpină sau creangă subțire, de 1—3 ani.

Cireșii și prunii se oculează numai în tulpini de un an.

2. *Altoirea în despicătură.* Această operațiune se săvârșește numai primăvara, folosind surcei (mlădițe) crescuți în anul trecut și culeși de pe pomii nobili cât se poate de timpuriu, înainte de a începe să circule suc (seva) pe sub coajă. Tulpini de grosimea unui deget, se retează la o înălțime dorită, se netezește tăietura, apoi, cu un cuțit ager despicăm tulpina drept prin măduvă. Despicătura să nu fie mai lungă de 3 cm., atâta cât e neapărat de lipsă pentru

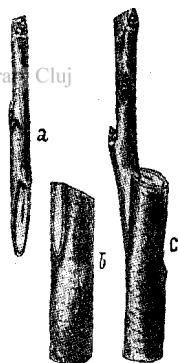

Fig. 2.

a putea înfige surcelul anume preparat, în forma unei săbii sau a unui ic (vezi fig. 2). — Felul acesta de altoire e mai puțin reco-

mandabil fiindcă rana cauzată prin despicătură nu se vindecă niciodată complet; rana rămâne rană, mai ales la tulpinile prea groase.

După ce am așezat surceii, unul sau doi, coajă pe coajă, legăm rana cu raffia sau ață de lână, apoi ungem rana cu ceară de altoit.

3. O altoire mai practică decât cea de mai sus, e *altoirea sub coajă*. Aceasta se poate face numai când coaja se poate desface ușor de pe pădureț.

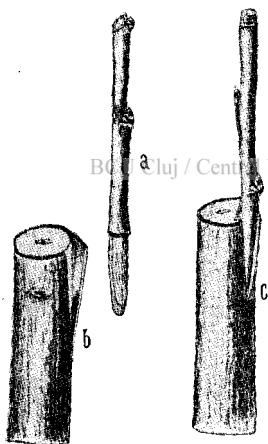

Fig. 3.

Pentru modul acesta de altoire preparăm astfel surcelul: Deasupra bazei surcelului, cam 2 cm., facem o tăietură de-a curmezișul, până în măduvă, de aci eșim cu făietura costiș în jos. (Vezi fig. 3). Epiderma (pelicula cea subțire de

pe dosul limbei surcelului) se curăță jos cu cuțitul. După aceea facem cu cuțitul în tulpina retezată a pădurețului, o tăietură verticală, cât limbul surcelului de lungă, întro-

ducem partea de limbă a surcelului între aripile deslipite ale coajei, pădurețului; adunăm apoi aripioarele de coajă peste limba surcelului, legăm și ungem.

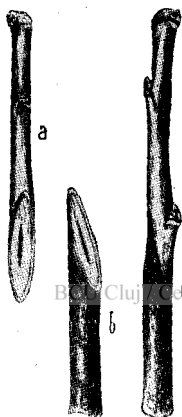

Fig. 4.

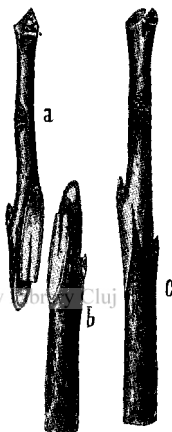

Fig. 5.

Copularea sau alipirea e modul cel mai simplu și mai ușor de nobilitare. Se poate întrebuința însă numai atunci, când pădurețul e numai cât surcelul de gros. Lucrăm astfel: Se retează pădurețul, făcând o tăietură diagonală, de jos în sus, tot așa și la surcel, în mod invers: de sus în jos, le alipim laolaltă, coajă pe coajă și legăm. (Fig. 4 și 5).

Dacă se observă o mică deosebire de grosime la pădureț, încă nu e prea mare lucru, alipim surcelul numai pe o parte a pădurețului iar partea rămasă neacoperită, o ungem cu ceară și încă e bine.

E de amintit la locul acesta că ori-care mod de nobilitare vom întrebuința, să nu uităm niciodată a unge cu ceară vârful surceilor.

Formarea coroanei la tulpinile nobilitate.

Vlăstarul cel mai puternic, dezvoltat din surcelul nobil, îl lăsăm pentru formarea tulpinei și a coroanei viitorului pom, toate celelalte ce s'ar ivi, le îndepărtăm, tăindu-le cu un cuțit bun de grădină. Dupăce vlăstarul a ajuns o înălțime oarecare, în primăvara următoare îi retezăm vârful (la 1,20—1,50 m. pentru tulpina mijlocie și 1,80—2 m. pentru tulpini înalte). În urma acestei scurtări, se dezvoltă din mugurul cel din vârf, ramura conducătoare mijlocie pentru formarea coroanei. Din ceilalți 4—5 muguri de mai jos, se vor forma crenguțe laterale. Toate celelalte crengi ce se vor dezvolta mai în jos, trebuie îndepărtate cu cuțitul.

Ramurile astfel dezvoltate, în primăvara următoare, le vom lucra mai departe astfel, că crenguțele laterale le vom scurta ținându-le la o lungime egală, având însă grijă să tăiem totdeauna deasupra unui ochiu care privește spre pământ. Căci numai așa lărgim coroana. Ori-ce tăietură trebuie unsă cu ceară.

Pentruca nu numai coroana ci și trunchiul să se întărească îngroșându-se, vom scurta rămurelele ce se dezvoltă pe trunchiu la o distanță de 2 – 3 ochiuri dela trunchiu. Aceasta o facem în luna Iulie sau August și numai în anul următor îndepărtăm cu totul țepușile formate pe trunchiu. Facem această lucrare fiindcă rămurelele acestea nu lasă ca sucul să se urce tot în coroană, ci îngroașă trunchiul care în cazul contrar ar rămânea subțire și nu s'ar putea susține drept.

Cum se scot altoii?

La scoaterea altoilor ne servim de un hârleț bînetăetor. Facem la o distanță de 40—50 cm. dela altoiu, un șanț de 30—40 cm. de adânc. Îndepărtăm apoi pământul de pe su-

prafața ce acopere rădăcinile altoiului de jur-împrejur, la o distanță de 40—50 cm. depărtare dela tulpină, având grijă să nu vătămăm rădăcinile altoiului, apoi, cu o apăsare puternică pe hârleț, tăiem rădăcinile jur-împrejurul altoiului, la distanța arătată mai sus, și apoi, pe când plecăm altoiul spre șanțul făcut mai înainte, împingem cu putere hârlețul, din partea opusă, pe sub rădăcina principală, ridicăm odată și bine și altoiul e afară. Observ, că lucrarea aceasta trebuie să o săvârșască două persoane.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Plantarea pomilor.

O condiție principală a pomăritului e: o plantare sau sădire îngrijită a altoiului, fiindcă dela modul cum a fost aceasta executată, atârnă creșterea frumoasă și rodirea bogată. Înainte de a răspunde la întrebarea aceasta, trebuie răspuns altor întrebări nu mai puțin însemnate, și anume:

Când să plantăm pomii? Răspunsul la această întrebare ni-l dă însuși pomul: *în timpul lui de odihnă!* Cel mai favorabil timp pentru plantare, în general zis, e toamna,

când începe răceala, și adecă îndată după ce pomii au lăpădat frunzele. Atuncia, fiind timpul cald și frumos, pomișorul are timp, până la sosirea timpului rece, să-și refacă rădăcinile retezate, producând noi perișori, cari absorb. Dacă însă toamna e ploioasă, cu timp rece, atunci amânăm plantarea până primăvara. Dacă primăvara e secetoasă, altoii trebuiesc udați în continuu, altfel se vor usca cu siguranță, pe când cei sădiți din toamnă, vor crește fără împiedecare.

Insemnarea locului de plantat sau însemnarea distanței dela pom la pom.

Ai un loc mare de plantat, atunci împarte-l în pătrate sau triunghiuri cu laturile de 10—12 metri, dacă locul e mai mic (în grădina de lângă casă) poate fi distanța dela unul până la celalalt și numai de 8 m., după cum și pomii se vor face mai mari sau mai mici. — La nici un caz crengile coroanelor să nu se atingă nici de-o parte, nici de alta, căci și pomul, ca și omul, are lipsă de lumină, aer și soare! Prunii ca și merii și perii pitici, pot fi sădiți la 5—6 m. distanță.

După ce am stabilit bine distanțele, urmăm la :

Săparea gropilor. Gropile se sapă la locul însemnat mai înainte. Dacă vrem să sădim altoii, toamna, facem gropile încă din timpul verei ; dacă vrem să sădim altoii primăvara, le facem toamna sau în zilele domoale de iarnă și aceasta din cauză, ca pământul scos din gropi, precum și cel din fundul gropilor, să poată fi expus aerului cald sau rece și apei de ploii sau de zăpadă, ca să dissolve materiile nutritive din pământ. — La săparea gropilor să deosebim pătura de pământ de deasupra, punând-o la o parte, iar pătura de jos, în altă parte a gropii, pentru ca la sădirea altoiului, să aruncăm în fundul gropii pământul care a fost deasupra, fiind mai gras astfel cel dela fundul gropii va veni deasupra, unde îl mai putem îngrășa după trebuință. Gropile să fie de 1 m. largi și 60—70 cm. adânci. Prea adânci să nu facem gropile niciodată, fiindcă atunci noi dăm prilej altoiului (pomului) de a-și adânci mai mult rădăcinile în pământul neroditor din adâncime și atunci pomul nu va putea rodi.

Fiecare altoi are lipsă de un par pentru a-l apăra de vânturi. Parul să nu ajungă niciodată mai sus decât până sub creanga cea

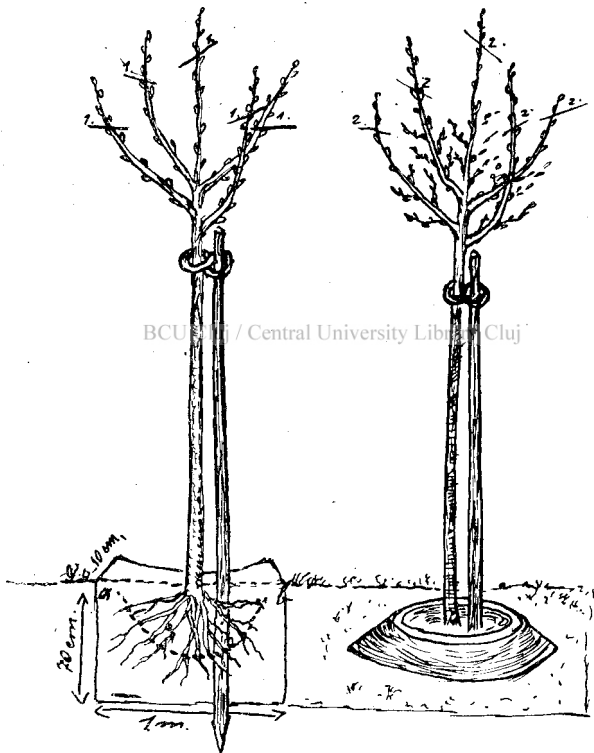

Fig. A.

Fig. B.

mai de jos a coroanei; mai scurt fiind, nu ajută nimica iar mai înalt fiind, strică crengele coroanei. Parii să-i împlântăm totdeauna în partea sudică a altoiului. În cazul acesta, vara, altoiul e apărat de razele prea aspre ale soarelui; iarna va fi apărat de îngheț. (Vezi fig. A și B.)

Pregătirea altoilor înainte de sădire.

Înainte de a sădi altoi, supunem rădăcinile acestora unei examinări minuțioase.

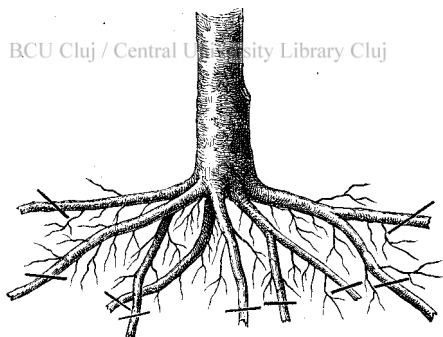

Fig. 6.

Retezăm cu grijă rădăcinile vătămate, iar pe cele prea lungi, le scurtăm în așa mod, ca tăietura să zacă totdeauna perpendicular pe pământul din groapă. E bine să ungem tăie-

turile cu ceară de altoit, pentru ca să asigurăm vindecarea lor. (Fig. 6.)

Totdeauna retezăm și coroana altoiului, având în vedere forma ce voim a-i da, precum și modul de dezvoltare al rădăcinilor, fiindcă coroana stă în legătură de reciprocitate cu rădăcina. Adecă, cu cât rădăcina e mai bine dezvoltată, cu atâta va putea rămâne și coroana mai „plină” și întors.

Retezatul coroanei se face astfel, că scurtăm vârful ramurilor deasupra unui ochiu. Tăietura o începem cam în dreptul mijlocului ochiului și cu o tăietură, în diagonal, de 45° eșim ceva deasupra ochiului. (Vezi fig. 7). — Dacă rădăcinile unui altoiu sunt prea puțin dezvoltate sau coroana nu are nici o formă regulată, atunci scurtăm cele 4—5 crenguțe cât se poate de scurt, lăsând numai vreo 4—5 ochiuri. Cu cât altoiul ce voim a sădi va fi mai bătrân, cu atât mai scurt îi vom reteza ramurile,

a

Fig. 7.

Altoii sădiți toamna, nu se retează în coroană până primăvara următoare. Cei retezați toamna, pot degera ușor peste iarnă.

Dacă ne procurăm altoi din vreo pepinieră îndepărtată și au întârziat pe undeva cu trenul, să nu ne grăbim cu sădirea lor, ci să-i punem ca să stea cu rădăcinile în apă timp de 24—48 ore.

Plantarea propriu-zisă.

Înainte de începerea plantării altoilor, cu cel puțin 2—3 săptămâni, astupăm gropile cu pământul ce am scos din ele, și anume: pământul care a fost la suprafață, îl aruncăm în fundul groapei, iar cel scos de la fundul groapei, îl aruncăm deasupra. În timpul de 2—3 săptămâni, pământul se poate așeza bine până la sădire.

Plantarea o execută totdeauna două persoane și adică: unul ține altoiul pe lângă par astfel, ca gâtul rădăcinei să fie cu circa (cam) 10 cm. mai sus decât suprafața pământului iar celalalt lucrător aruncă țărână peste rădăcini până le acopere. Celce ține altoiul, în timpul acesta, scutură mereu și ușor altoiul

în sus și în jos, în dreapta și în stânga, pentru ca țărâna să între și să se așeze tot mai bine printre rădăcini, apoi turnăm apă din greu. Foarte nimerit e dacă facem în grădină o băltoacă cu nămol din lut, amestecat cu gunoiu de vite și apă. Aci tăvălim altoiul cu rădăcinile înainte de a-l planta și atunci putem fi siguri, că altoiul se va prinde. Nici un fel de gunoiu să nu punem în groapă în apropierea rădăcinilor! (Fig. 8, altoiu sădit bine.)

Gunoiul băgat acolo se încinge, putrezește și atacă și rădăcinile! Dece plantăm altoiul ceva mai sus ca pământul din jur? Pentru că acesta și așa se mai așază cu pământul din groapă! Să ne ferim a planta altoiul mai adânc de cum acesta a fost în pepinteră. Altoii plantați mai adânc se vor desvolta cu greu și, la timpul său, nu vor rodi! (Fig. 9, altoiu sădit rău.)

Legarea altoiilor de pari să se facă cât se poate de slab. Intrebuințăm răchite, împletind câte 1—2 în formă de 8, în jurul altoiului. În anul următor apoi legăm altoii mai strâns lângă par.

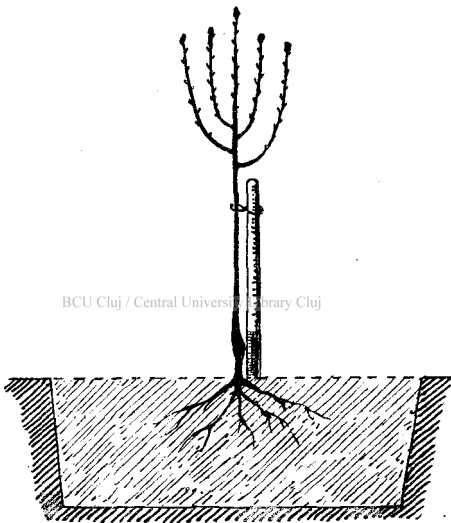

Fig. 8, altoiu sădit bine.

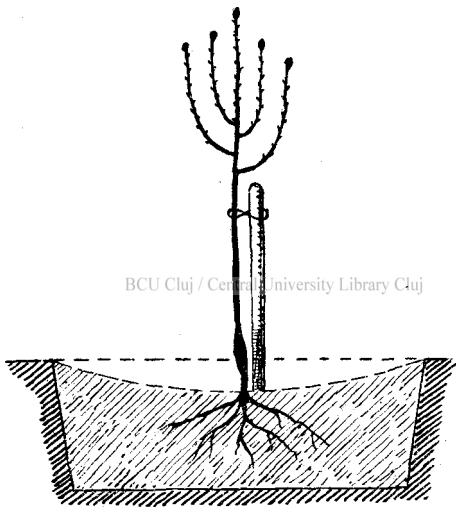

Fig. 9, alfoiu sădit rău.

Tratarea altoilor peste vară.

Dacă urmează secetă sau altoii nu vor să înfrunzească, trebuie să-i udăm din greu. Nu ajută udatul, în lunie sau lulie, fi scoatem afară, retezăm din nou toate rădăcinile, punem altoiul să stea 24 ore în apa în care am pus argilă și baligă de bovine. Apoi sădim din nou.

Ingrijirea altoilor.

Dacă grădina e în apropierea câmpului sau chiar în câmp, aceasta va fi cercetată, de sigur, și de epurii. **Contra** acestora apărăm altoii înconjurându-i cu măcăcini, trestie sau surcei de alun, până la înălțimea de 1 m.

Peste iarnă acoperim farfuria altoiului cu gunoiu putred sau cu pământ adunat în jurul tulpinei ca un mușuroiu pentru a împiedeca astfel degerarea rădăcinilor încă fragile ale altoiului. Primăvara depărtăm gunoiul, eventual împrăștiem mușuroiul, formând în jurul altoiului un fel de farfurie în care să se prindă apa de ploaie. Altoii tineri nu suferă să fie gunoiți. Gunoiul se pune numai la pomii cari înfloresc și produc deja roada.

Retezarea altoilor.

Cu ocaziunea retezării altoilor trebuie să urmărim trei lucruri principale și anume: coroana frumoasă, creșterea și productivitatea pomului. Numai din carte lucrurile acestea însă nu se pot învăța. Așa ceva se poate învăța numai lucrând sub conducerea unui pomolog expert, cunoscând în special natura și felul de dezvoltare al fiecărui fel sau specie de pom. Aci trebuie practică, nu numai teorie! Cine nu are practică, mai bine să nu pună mâna pe cuțit, căci mai mult strică decât dărege. Mai bine să lase ca natura să lucreze, căci aceea nu greșește.

Câteva reguli generale însă, e bine să aibă în vedere ori-care proprietar de grădină. Acestea ar fi următoarele:

Retezarea de primăvară.

Un pom, care crește încet, trebuie retezat cât de scurt, căci prin aceasta îl ajutăm la creștere iar dacă crește prea repede, îl retezăm mai lung, atunci vom încetini creșterea prea lungă a ramurilor și se va întări

tulpina. În felul acesta, altoii vor fi siliți a produce mai curând muguri de flori.

În primii 5—6 ani vom avea în vedere formarea unei coroane frumoase și proporționate. Se vor lăsa la altoi 3—4 crenguțe, cari vor avea să formeze baza coroanei. Ramura din mijloc, ramura conducătoare, se va scurta mai puțin, iar ramurile laterale, se vor scurta până la $\frac{1}{3}$ sau până de $\frac{1}{2}$. Tăietura se va face așa ca în fig. 7, litera a.

Prunii, cireșii, vișinii și nucii să nu se reteze niciodată, fiindcă aceștia se pot usca foarte ușor!

Pomii bătrâni nu pot fi retezați după o anumită regulă. Aci hotărește mai mult gustul și judecata bună a cultivătorului. Ar fi de însemnat însă următoarele puncte :

1. Crengi prea dese, mai ales în interiorul coroanei, să nu lăsăm să se desvoalte, fiindcă acestea împiedecă aerul și lumina de a circula prin coroană și atunci nu se vor produce fructe frumoase și aromatice.

2. Crengile, cari se încrucișază și se freacă, să fie îndepărtate, fiindcă acestea, frecându-se, se vatămă una pe alta și atunci pomul întreg se poate infecta.

3. Mlădițele de apă ce se formează pe trunchiu și crengile mai dese, să fie îndepărtate fără cruțare ori de câteori se vor ivi. Acela fură sucule crengilor și al fructelor, dau pomului forma unei mături și în urmă, îl face neroditor.

4. Crengile uscate să fie totdeauna primăvara curățite din pom.

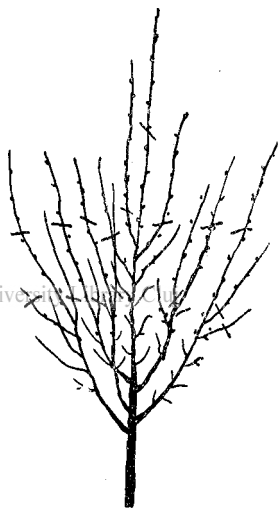
5. Să nu curățim toate crenguțele ce se ivesc pe crengile conducătoare, din afară și din mijlocul coroanei, fiindcă acelea vor forma muguri de flori.

Toate tăieturile se vor netezi cu cuțitul și se vor unge cu ceară de altoi.

Retezarea prunilor, vișinilor și cireșilor se săvârșește cu totul în alt mod, într-o cât aceștia produc florile și fructele numai pe lemn de un an și nicidecum mai vechiu, (pe țepe și frigări). Deaceia aceștia îi retezăm numai până sunt foarte tineri; cum și-au format o coroană, și pe crenguțe s'au ivit țepe (frigări), le dăm pace!

În primăvara anului al doilea după sădire, trebuie să retezăm pomișorii după anumite reguli. Și aceste reguli, — în lucrarea de față, — mă voiu mărgini a le preda numai

În general. Reguli generale, pe cari să le poată observa și cine nu e grădinar de profesie, specialist. „Pomul e ca omul“ am auzit zicând pe un pomolog bătrân. Și în adevăr, dacă o bună educațiune se poate da cuiva numai cunoscându-i individualitatea (firea), tot așa e și cu pomișorii: pentru a le putea da forma nimerită, trebuie să le cunoaștem „individualitatea“, vreau să zic: înclinarea spre a se desvolta într'o formă sau alta. Și aci e locul specialistului! Pentru amatori sunt deajuns următoarele generalități, cari se pot aplica altoiilor fără prea mare teamă de greșală.

c

Fig. 10.

Se taie ramurile altoiului până la $\frac{1}{3}$ sau $\frac{1}{2}$ din lungime. Tăietura se face deasupra unui ochiu ce e îndreptat spre partea externă a coroanei. (Fig. 7, litera a.)

Ramura conducătoare să rămână totdeauna ceva mai lungă decât ramurile laterale. Ramurile crescute la loc nepotrivit se îndepărtează de tot sau se scurtează la 1—2 cm., ca din acestea să se desvolte muguri sau lemn fructifer. (Vezi fig. 10 și 11).

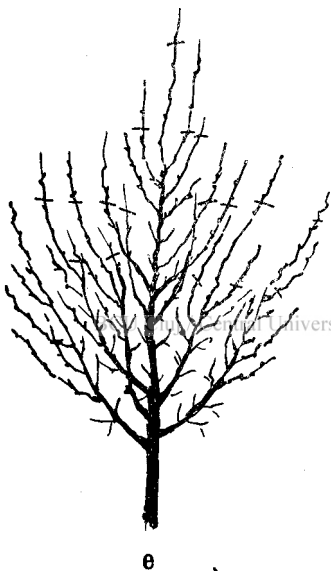

Fig. 11.

După ce ramurile, 4—5 etajul (catul) prim de din jos, s'au întărit deajuns, putem proceda la formarea unui nou etaj (cat), — la înălțime de 50 cm. — din ramura conducătoare ș. a. m.

În general putem zice:

Ramurile deopotrivă de debile să se scurteze mult, până la 3—4 cm. Ramurile deopotrivă de tari și bine dezvoltate, se vor lăsa mai lungi

Dacă ramurile sunt în mod neregulat dezvoltate, unele mai groase, altele mai subțiri, vom lăsa neretozate pe cele mai debile și vom rețeza pe cele prea bine dezvoltate. În modul acesta vom obține o creștere regulată și proporționată a coroanei.

Cercetăm mereu legăturile ca să nu fie prea strânse și nici prea slabe.

Farfuria sau discul altoiului să fie totdeauna curățită de buruiană.

Retezarea și gunoirea de toamnă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Prin rețezarea de primăvară a altoiilor urmărim mai mult dezvoltarea lemnului. Prin rețezarea și gunoirea de toamnă urmărim mai mult dezvoltarea și înlesnirea productivității pomilor. Operațiunea aceasta o facem la încheierea circulațiunii a doua a sucului nutritor din pom, fiindcă numai atunci se pune bază formării mugurilor producători de flori. Mugurii productivi se desvoltă cu atât mai sigur, cu cât suc (seva) unui pom va fi mai bogat în materii nutritive și cu cât acest suc va circula mai încet. Prin o gunoie puternică cu materii ce conțin fosfor

și potașă, îmbogățim sucurile trebuincioase la dezvoltarea mugurilor fructiferi, pe când prin retezare sporim în mod măiestrit circulațiunea sucului.

Condițiunea principală pentru o bună reușită e. *cea mai mare concentrare posibilă a sucurilor nutritoare în muguri, fără îmboldirea acestora la o nouă îmbobocire.*

Indeplinirea acestei condițiuni principale nu depinde însă numai de noi ei, în partea cea mai mare, de împrejurările climatice, de natura solului, de dezvoltare și de temperatură. Vom gunoi, deci, atunci când circulațiunea sucului e pe sfârșite. Acest timp potrivit îl putem cunoaște de pe întărirea (înlemnșarea) mlădițelor anuale și când în vârful acestora se va fi format deja un mugur terminal puternic! Gunoirea aceasta să nu se facă cu materii lichide, ci solide. Retezatul de toamnă încă să se facă mai bine pe la începutul lui Octomvrie.

După toate aceste alergări putem statori următoarea regulă:

Vrem să îndemnăm, să îmboldim creșterea lemnului: gunoim primăvara; vrem să avem poame mai multe: gunoim toamna.

Gunoirea pomilor.

Pomul, pentru a putea crește și prospera, are lipsă de căldură, de lumină solară, de umezeală și de o mulțime de materii pe cari, parte le ia cu ajutorul frunzelor, din aer, parte le absoarbe cu rădăcinile din pământ. Materiile acestea din urmă, le numim materii nutritive ale pomului și sunt următoarele: Oxigen, hidrogen, acid carbonic, azot, fosfor, sulf, potasă, var, magneziu și fier.

O parte din aceste materii se află în aer, o parte în pământ. Cele din aer, în cantități foarte mari, nu se secătuesc nici odată, cele din pământ, în cantități mai mici însă, da. Acestea trebuie înlocuite și cel mai bun mijloc de înlocuire e gunoitul cu gunoii de vite. Un car de gunoiu de vite conține următoarele cantități de

acid fosforic	2	kg.
azot	4	"
potasă	5	"
var	4 ¹ / ₂	"

1. Acidul fosforic promovează dezvoltarea fructelor;

2. Azotul promovează viața și creșterea lemnului și frunzelor. Frunzele capătă verdeață închisă și fructele culoare frumoasă;

3. Potasa mărește puterea de rodire, întărește lemnul și îl face rezistent contra gerului și contra boalelor. Fructele capătă aromă;

4. Darul încălzește solul, face coaja lucie, omoară multe insecte stricăcioase și tot prin var capătă fructele dulceața.

Vreți dară să aveți pomi și poame, dați-le gunoiu. Gunoiul însă, să nu zacă și să nu atingă tulpina!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cele mai însemnate boale ale pomilor și combaterea lor.

Cauzele cari produc boale la pomi sunt foarte variate. De multe ori poziția locului, solul necorăspunzător, temperatura aspră, tratarea greșită a pomului, vătămări externe etc. pot cauza perirea pomului. Datorința noastră e să căutăm cauzele cari produc boala, ca apoi, îndepărtându-le, să asigurăm starea sănătoasă a pomului.

Boale mai însemnate sunt:

Tăciunile.

E ușor de recunoscut. Abia pui mâna pe creangă sau tulpină și îndată vezi, că te-ai umplut de funingine. Boala aceasta atacă coaja, care la început se înegrește, apoi se usucă, creapă și în urmă atacă și lemnul, care ajunge brun, apoi se usucă.

În cele mai multe cazuri, boala aceasta e cauzată de degerare sau pământul conține prea multă apă, sau din contră: pământul e prea uscat. Se mai poate naște boala aceasta și atunci când pomul e gunoit cu prea mult gunoiu proaspăt. Ca să îndepărtăm cauza care produce boala, să tăiem partea atăcată, ungem rana, dacă e mai mare, cu un amestec de argilă, gunoiu de vacă și cenușă.

Cangrena.

Aceasta atacă mai ales merii. Pe crengi și chiar și pe tulpină se văd tumori (umflături) cari cu timpul se deschid, producând rană deschisă. De pe marginile ranelor curge o fluiditate ca zeama de gunoiu. Întâi se usucă crengile rând pe rând, de sus în jos până pierе pomul. Cauzele acestei boli pot fi: sol prea umed; sădire prea adâncă; lipsă

de gunofu mineralic ; sau sol lipsit de var. Ca mijloace de vindecare se recomandă : gunoirea cu var, fosfat, potașă ; drenarea terenului ; tăierea lemnului atacat până la cel sănătos și spălarea ranei cu o soluțiune de acid sulfuric sau calaican, cu ajutorul unui pefec de postav. Ungem ranele cu ceară sau argilă.

Altoii tineri, dacă sunt atacați, să fie scoși din grădină și arși și aceasta din cauză, că au fost altoiți cu surcei luați dintr'un pom infectat.

Surgerea de gumă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Această boală atacă mai ales prunii, cireșii și vișinii. Seva (sucul) din celule se modifică, străbate prin coajă afară, se întărește și astfel stă în drum la circulația sevei.

Adeseori această boală provine din retezarea prea târzie a crengilor ; din cauza schimbării prea repezi a temperaturii sau din lipsa de materii nutritive. Surgerea gumei o putem vindeca, tăind cu un cuțit bun rana formată, ungem aceasta cu ceară de altoit sau „săpun negru“. — O putem vindeca și frecând rana cu macriș sau legând rana cu cataplasme înmuiate în oțet.

Gălbinarea.

Frunzele galbine arată boala de care suferă pomul. Aceasta provine din două cauze: lipsa totală a fierului din pământ sau fiindcă subsolul e inundat de apă. Pentru vindecare presărăm o mână de calaican prin gunoiul cu care gunoim. Dacă apa e de vină; facem șanț și scurgem apa.

Degerarea.

Altoii tineri sufer adeseori din cauza gerului. Altoii degerați se cunosc de pe petele brune de pe coaja din partea sudică a tulpinei. Indepărtăm coaja atăcată cu un cuțit bun, ungem ranele cu ceară de altoit. Pentru ca altoii să nu degere îi văruim în lunile de toamnă.

Pătarea poamelor.

De multe ori, deja la 4—5 săptămâni după cules, observăm pe mere și pere niște pete negre. Acestea sunt cauzate de un burete numit „fusieladiu“. Contra acestuia putem apăra pomii stropindu-i ca și pe vița de vie cu „soluțiune de bordo“ (piatră vânăată, dizolvată în apă și amestecată cu lapte de var).

Dușmanii pomilor.

Șoarecele de grădină.

Cel mai mare dușman al altoilor este și rămâne „șoarecele de grădină“. E de mărimea unui sobol, (cârțițe) de culoare castanie. Are obiceiul de a roade toate rădăcinile altoilor. Fiindecă face coridoare largi pe sub pământ, e ușor de constatat locul unde se ține. Se poate omorî cu morecovi otrăviți și introduceți în coridoarele lor. Cel mai sigur mijloc însă rămâne hârlețul: să-l căutăm și să omorâm toată prășila.

Cărăbușul sau gândacul de Mai.

Acesta roade frunzele pomilor și îl putem nimici ușor. Mai primejdioasă e însă larva acestuia. Roade rădăcinile altoilor. Aceștia nu-i prea putem noi stârpi fără atunci când săpăm grădina, să-i adunăm și nimicim. Ne ajută la stârpirea acestora cârțița și ariciul. Să ne bucurăm când pe aceștia îi întâlnim în grădina de pomi.

Gărgărița mugurilor.

Un insect mic, negru-brun, eu bot lung și ascuțit. Acesta găurește, primăvara, mu-

guri de floare și depune ouăle în găurice. Înainte de a înflori pomul, apoi ies din ouă larvele, cari îndată încep a roade floarea până încă e în boboc. Fac pagube enorme. li putem stârpi numai scuturând des pomii, ca apoi să aibă găinile ce aduna. Să curățim iarna tulpinile pomilor de mușchiu și coajă uscată, fiindcă peste iarnă se țin bucuos acolo.

Gărgărița merelor.

Seamănă mult cu cea de mai sus. Această găurește, pe la finele lui lunie, poamele și depune un ou în găurice. În scurt timp se dezvoltă din acesta o larvă care mănâncă miezul până la sâmburi, se îngrășe bine, apoi iese afară, — de multeori cade cu poamă cu tot jos — intră în pământ, unde se împăpușează, trece prin metamorfoză, apoi iar își începe munca distrugătoare, până toamna. li putem nimici numai adunând și nimicind poamele viermănoase.

Geometrul (cotarul) e cel mai păgubitor flutur de noapte. Nici gerul din Noemvrie și Decemvrie nu-l împiedică în relele lui. Atât fluturul (bărbătușul) cât și muierușca

(gândăcel de culoare cenușie-închisă) fără aripi, îi putem întâlni prin grădinile de pomi pe la finea lunii Octombrie, până prin Decembrie. Fluturașul zboară nestingherit printre crengile pomilor, pe când femeiușca se urcă pe tulpină până la muguri. Pe fiecare mugur depune un ou, apoi piere. Primăvara, deodată cu înmugurirea pomilor, ies și larvele din ouă, intră în mugur și astfel nimicesc ori-ce recoltă. Aceasta se întâmplă prin Mai până în Iunie. În luna Iulie—Septembrie se coboară larva (omida) verde-cenușie, pe un fir de mătase, jos la pământ. Aci se împăpușează și, în luna Octombrie și Noiembrie, iarăși, își începe activitatea distrugătoare, depunând ouăle pentru primăvară.

Cel mai sigur mijloc de apărare contra acestora este să legăm în jurul pomilor „chimirurile de cleiu“, cam la înălțime de 1 m. de la pământ, deja de la începutul lunii Octombrie. Facem aceste „chimiruri“ din carton lat de 15 cm. Le înfășurăm în jurul trunchiului, aproape de marginea de sus legăm strâns cu o sforțică, marginea de jos rămâne deschisă, ca o pâlnie întoarsă. Ungem acest chimir pe partea lăuntrică cu cleiul

făcut pe cum urmează: 5 dl. (decilitru) ulei de rapiță să amestecăm cu 1 dl. unsoare de porc; le fierbem acestea la foc domol până mai rămâne o cantitate de 4 dl., în alt vas punem 1 dl. terebentină groasă, în aceasta turnăm 1 dl. colofoniu mărunțit bine și după ce colofoniul s'a dizolvat bine în terebentină, le adăugăm în vasul cu rapiță și unsoare, amestecând încontinuu. După răcire ungem cu un pământuț masa aceasta pe internul chimirelor descrise și legate deja pe pom. Dacă masa e prea groasă, o lungim (subțiem) cu ulei de rapiță. Aceasta nu se usucă nici în două luni. — Aci se lipesc apoi toate insectele vătămătoare și nemai putându-se urca în coroană, nu mai pot face pagubă.

Depănătorul merilor.

(Omida de măr.)

Toemai a căzut un măr mare, roșu pe o parte; fug copiii pe 'ntrecute care să-l ridice mai curând. Cel mai iute de picior îl ridică și cu mare bucurie mușcă o bucată bună din el. Deodată aud: „Bată-l să-l bată, un vierme“! Nu e vierme, răspund eu, ci e

omida, de culoare roșie, a unui fluturaș de culoare surie-brună, cu două puncte arămii pe vârful aripioarelor. Omida acestuia ajunge astfel în măr, că primăvara, când mărul e înflorit, fluturașul sboară de la floare la floare, depune un oușor adânc în caliciul floarei. Florile cad, merișorul se desvoaltă și închide în internul său oușorul. Din oușor se desvoaltă omida, care începe a roade sâmburii mărului și mărul trebuie să cadă. Dacă mărul se ține bine în codiță, omida mânâncă din miezul mărului până își face un coridor pe unde poate eși afară, se lasă, pe un fir mătășos, jos la pământ, unde se împăpușează, apoi apare iarăși ca flutur. Prin luna iunie—iulie, fluturașul iarăși sboară prin coroana pomului și acum își depune câte 1—2 oușoare pe fructele frumoase, în locul acoperit de o frunză sau unde două mere se ating unul de altul. Omida ce ese din ou, intră în miez, face mărul „viermănos“. Aceste mere iarăși cad la pământ sau sunt duse toamna și păstrate în pivniță. Aci omidele se împăpușează într'un colț al pivniței, ca apoi în primăvara următoare să înceapă din nou distrugerea poamelor.

li stârpim nimicind merele căzute pe jos și înfășurând tulpina pomului cu o sucitură de fân, încă în luna Maiu. Omidele cari vor să se împăpușeze, intră bucuros sub acel „brâu“, de unde noi îi putem ușor nimici.

Păduchele de sânge.

E o insectă care e în stare să nimiciască merii dintr'un ținut întreg. Atacă mai ales mlădițele de 1-2 ani, precum și locurile unde, făcându-se o rană, aceasta nu a fost acoperită cu ceară de altoit. Trăiește în colonii mari și ea să fie apărat de umezeală și răcială, se acopere cu o materie lănoasă și albă. Dacă apăsăm cu degetul pe acea materie se înroșește. E sucul ce ese din insecte, deaceea li s'a și dat numele „de sânge“. Intr'o vară se înmulțește în mai multe generațiuni. Unele au aripi, altele nu. Cele aripate zboară în toate părțile și așa umplu ținuturi întregi.

Se hrănesc numai cu sucii pomilor pe cari îi atacă, așa că își înfig trompa ascuțită în coaja subțire a mlădițelor tinere. Coaja creapă, se umflă, se usucă, mărul nu mai rodește și în câțiva ani piere pomul. Un pom

mare e aproape imposibil (peste putință) de curățit, putem însă scăpa altoii tineri. Se recomandă mai multe rețete, mai mult sau mai puțin scumpe. Eu recomand următoarea: amestecăm $1/2$ litru petrol lampant cu $1/2$ ltr. ulei de in sau rapiță sau unt de lemn ranced, scuturăm bine, ungem apoi cu un pământuș sau spoitor mic, toate părțile altoiului, până sub grumazul rădăcinei, turnăm apoi lapte de var pe pământul de sub coroana altoiului și vom scăpa de „păduchii de sânge“. Tratamentul acesta îl vom face primăvara, la începutul lui Martie, pe când mugurii dorm.

Afară de dușmanii acei amintiți, mai sunt o mulțime de dușmani ai pomilor, pe cari nu-l mai amintesc, fiind cunoscuți, chiar și de copii din școala primară.

Prietenii pomilor.

Dacă plugarul și grădinarul au mulți dușmani, trebuie să recunoaștem că Creatorul a purtat de grijă, ca aceștia să aibă și prieteni, cari în lupta contra celor răi, dau omului un ajutor foarte însemnat. În cele următoare voi numi numai pe vreo câțiva dintre aceștia, căci e bine a aminti cât de des pe aceia

cari ne ajută, ea apoi, la rândul nostru, să le dăm ajutorul nostru și să-i protejăm.

Sobolul (cârțița) trăiește numai cu insectele ce le prinde pe sub pământ.

Ariciul vânează noaptea întreagă după șoareci, cărăbuși, viermi, gândaci și coropișnițe.

Liliacul încă se nutrește numai cu fluturi ce zboară noaptea.

Uliul și *bufnița* prind o mulțime de șoareci, *cucul* mănâncă numai omidele păroase pe cari alte pasări nu le mănâncă.

Gheunoaiele, de tot felul, pustilese tot felul de insecte cari se încuibază sub coaja și în lemnul putred al pomilor.

Dintre pasările cântărețe amintim numai vreo câteva: Graurul, cinteza, muscariul, priveghitoarea, prihoriul, rândunica, sturzul, ciocârlița, pițigoii și altele multe, multe. Acestea sunt cari apără grădinile și câmpurile noastre! Următorul exemplu ne va lumina.

Exemplu: Un copil sburdalnic, fără a-și da seama, că face o faptă rea, culege cinci pușori din cuibul unei pitulici sau prihoriu. Fiecare pușor are trebuință de nutremânt, la zi 50 de omide, pe cari părinții lor le

prind și le due pușorilor, cu totul deci, zilnic 250 omide. Pușorii ar fi ajuns sburători după 4—5 săptămâni; să zicem, că în 30 zile aceștia ar fi pustit 7500 omide. Omidele, din cauza cuibului devastat (stricat), nu sunt pustiite, ele rod fiecare pe zi o cantitate de flori și frunze, cât cântărește corpul lor, să zicem iarăși, că o omidă roade zilnic numai o floare, într'o lună roade 30 flori, iar cele 7500 omide vor devora (mâncă) laolaltă 225,000 flori. Dacă copilul nu ar fi devastat (stricat) cuibul, ai avea tu și vecinii tăi cu 225,000 bucăți de poame mai multe. Cruțați deci cuiburile păsărelelor și câștigul va fi al vostru.

Reguli pentru cultura pomilor.

1. *Compoziția pământului și alegerea altoilor.*

În pământ neroditor (sterp), prea nisipos, prea pietros sau prea apătos să nu plantăm pomi, fiindcă ne vom face numai spese zadarnice.

Alege numai pomii cari se potrivesc cu pământul, pozițiunea și clima locului tău.

Cumpără-ți altoii dintr'o pepiniară cu bun renume. Altoii să aibă tulpină frumoasă, rădăcini multe și subțiri, iar coroana să fie bine formată.

2. *Plantarea.* Plantează altoii, de e posibil (cu puțință), toamna, după căderea frunzelor și fă gropile de 1—1,50 m. largi și 50—80 cm. adânci.

Altoii cari nu-i poți sădi îndată după cumpărare, îngroapă-i cu rădăcinile în pământ.

În pământul prea răvănos plantează pomii primăvara. Fă însă, gropile de cu toamna, ca pământul să se poată „direge“ prin înghețare.

Cu o lună de zile înainte de plantare, aruncă pământul $\frac{1}{2}$ în groapă ca să se poată așeza până la plantare.

Rădăcinile vătămate retează-le cu un cuțit bun. Scurtează bine numai rădăcina principală, iar pe cele laterale lasă-le cât de lungi și apoi, când le pui în groapă, îndoiește-le cât de tare fiindcă acestea la fiecare cotitură slobod rădăcinuțe subțiri cu cari absorb nutremântul și pomul cu atât mai bine se va hrăni. Rădăcina principală a perilor trebuie cu mult mai scurt retezată decât a merilor.

Nu sădi pomul mai adânc în pământ de cum a fost în pepinieră.

Astupă cu degetele golorile de prin rădăcini, apoi toarnă apă din greu, ca să se împotmolească bine rădăcinile cu nămol. Altoiul să nu fie prea strâns legat de par.

Acopere discul (farfuria) altoiului cu gunoiu păios, ca să nu se usuce prea curând.

3. *Distanța dintre altoi.*

Nu sădi altoii prea aproape unul de altul. Merii, perii și cireșii se sădese la distanță de 8—12 m.; nucii numai la 12 m.; prunii și pomii piticii pot fi plantați și numai la 5—6 m.

Printre altoii de meri și peri putem planta pruni, fiindcă aceștia, până la desvoltarea celor dintâiu, vor rodi și se vor și sfârși.

4. *Inlocuirea pomilor bătrâni.*

În locul unde ai îndepărtat un pom bătrân, să nu mai sădești altul. În locul acela pământul e cu totul sărăcit. Dacă nu se poate altfel, sapă în locul acela o groapă de 2 m. largă și 1 m. adâncă. Adu apoi din alt loc pământ bun și umple groapa cu acesta; așa poți planta altoiul.

5. Retezarea altoilor.

Coroana altoiului să fie în proporție cu rădăcina. Avem altoi cu rădăcini puternice, putem lăsa și coroana mai plină; avem altot cu rădăcina mai puțin dezvoltată, retezăm și coroana mai tare. Să lăsăm la altoiu numai atâtea ramuri, cât credem, că vor fi de ajuns pentru formarea bazei coroanei. — Ramura conducătoare, din mijloc, să o lăsăm cu 5—6 ochiuri mai lungă decât cele laterale, astfel, ca altoiul să aibă aspectul unei piramide. Retează altoii numai până când le-ai dat forma recerută coroanei; după aceea aibi grijă numai ca crengile să nu se frece și să nu se prea îndese, făcând din altoiu o mătură. (Vezi fig. 7, 10, 11 și fig. a. b.)

6. Ingrijirea altoilor și a pomilor bătrâni.

a) Să ferim altoii de epuri. Aceasta o putem face împrejmuid tulpina cu spini și cu o pânză de sârmă. Discul altoiului să-l săpăm mai de multe ori peste vară.

b) Coaja crepată, mușchiul și lichenele să nu le suferim niciodată pe tulpina și crengile pomilor. Crengile uscate le îndepărtăm

cu fierăstrăul, tăindu-le des de lângă trunchi și ungem rana cu ceară de altoit.

c) Văruiește tulpina și crengile pomilor, toamna, cu var, vei omori prin aceasta o sumedenie de insecte și vei feri pomișorii de degerare.

d) Adună merele viermănoase și le nimiceste cu omide cu tot.

e) Nu lăsa ca copiii să asvârle cu pietri după pasările din grădină.

7. *Gunoirea pomilor.*

Gunoiește pomii de câte ori vezi că rămurelele anuale nu cresc. Fă în scopul acesta, pe sub vârful crengilor, jur-impjurul pomului, un sanț sau găuri de 30—40 cm. adâncime, umple-l acesta cu gunoiu putred sau cu must de gunoiu lungit de 5 ori cu apă. Sau gunoim toamna foarte târziu sau lăsăm până primăvara. Dacă am gunoi toamna înainte de stagnarea (încetarea) totală a circulațiunii sucului, altoii ar putea începe să crească din nou și atunci ar îngheța pe iarnă.

8. *Realtoirea pomilor improprie.*

Ai un pom ce nu produce fructe bune, retează-i toamna 3—4 din crengile cele mai

de jos și altoiește-le primăvara; în anul al 2-lea tăiem alte crengi și le altoim. În anul al 3-lea altoim cele din urmă crengi.

9. *Intinerirea pomilor bătrâni.*

Dacă ai un pom bătrân, care cu tot gunoitul, nu mai rodește, întinerește-l, adecă taie toate crengile pe $\frac{1}{2}$ încă în luna Ianuarie—Faur, și formează-i coroană nouă din mlădițele ce vor crește.

10. *Recoltarea poamelor.*

Așa să aibi grijă cu ocaziunea (prilejul) culesului poamelor, să nu rupi nici o rămurea, ori-cât de mică ar fi, căci să știi, că aceea în anul următor nu-ți va mai rodi. — Și în fine, cine nu va ști să culeagă poame, acela nu merită nici să le mănânce!!

11. *Conservarea poamelor.*

Fiecare soi de poame să fie separat (deosebit) așezate. Toate cele lovite, strujite sau viermănoase să fie îndepărtate dintre cele sănătoase. Poamele, cât de puțin lovite, sunt mai mult expuse putrezirei.

Poamele iernatice să se culeagă cât de târziu de pe pom, chiar și puțină răceală nu le strică.

Să nu eulegi niciodată poamele după ploaie sau chiar umede.

Nu șterge ceara de pe poame în timpul culesului. Natura a îngrijit ca tocmai aceea să apere poamele de mulți agenți externi.

După ce ai cules poamele, pune-le înainte de a le așeza la iernat, într'un local răcoros și bine aerisit, timp de 10—15 zile, spre a se sbici și numai după aceea așază-le la locul destinat.

Localurile, pivnița, camera, podul, etc. să fie întunecoase și să aibă o temperatură tot cam egală. Temperatura să nu scadă sub 0 grade, dar nici să nu urce peste 8 grade.

Lucruri ce răspândesc miros nu tocmai plăcut, ca d. e., cada cu varză, cartofii, sfecelele de nutreț, lemnele mucezite, paiele etc., să fie îndepărtate din localul unde vrem să păstrăm merele, fiindcă acestea absorb în sine mirosurile acelea și astfel devin netreb-nice. Înainte de așezarea poamelor, să aerisim bine localul și mai bine facem, dacă-l

afumăm cu piatră pucioasă timp de 24 ore și numai mai apoi așezăm poamele.

Poamele să le punem pe paturi de scânduri sau lași și nicidecât pe paie.

Poamele mai tari pot fi așezate și 3—4 una peste alta.

Repetăm: cu cât poamele iernatice vor fi culese mai târziu, cu atâta mai dulci și mai aromatice vor fi acelea. — Să facem dar eulesul cam din 5—20 Octombrie.

PARTEA II.

BCU Cluj - Central University Library Cluj

Pomii în raport cu clima, poziția și solul,
precum și o descriere sumară a diferite soiuri de poame,
a căror cultură e mai rentabilă.

A) Mărul.

Nu ori-ce colț mucigăios și din toate părțile învăluit în umbră prieste pomilor roditori. Și aceștia au lipsă de aer, lumină și soare. Se înțelege dela sine, că diferitele soiuri singuratice au și ele pretensiuni variate.

În general zis mărul prosperează mai bine în locuri sub-deluroase și colinoase. Pozițiuni cu înclinări domoale spre est, vest

și chiar spre nord, — dacă sunt apărute, — îl sunt mai prielnice decât o pozițiune sudică pe care ziua întreagă o arde și usucă soarele.

El cere un strat de pământ mai gros, gras și vicidecum uscat, care să fie argilos-nisipos și prin care apa să poată pătrunde cu înlesnire.

a) Meri vârației.

Astrachanul alb.

Pomul e potrivit pentru orice formă, lemnul lui se desvoaltă bine, nu face coroană prea mare, e foarte rezistent, din care cauză poate fi plantat chiar și în regiuni mai aspre și vânturoase. În pământ încă nu e prea alegător. Merele ajung la o mărime mijlocie; au coaje lucie, la început verde, mai târziu albă, spre soare puțin roșcat. Miezul e alb și se topește în gură, cu must dulce zaharos. În regiuni mai calde se coace deja în luna Iulie, în locuri mai reci, în August.

Astrachanul roșu.

Merele acestea se deosebesc de ale Astrachanului alb numai prin culoarea roșie și că sunt ceva mai acruțe. Condițiunile de dezvoltare sunt deopotrivă.

Virginia roză.

Pomul ajunge la o mărime însemnată, se împacă cu orice sol și poziție; reușește bine și în locuri muntoase și nu cere prea multă umezeală. Formează piramide frumoase și produce multe mere mari, de culoare roșie, cu gust dulce-acrișor și aromatic. Se coace în luna August.

Charlamovsky.)*

Un pom ce-și are originea în Rusia. Lemnul se desvoaltă foarte tute și preferă locurile umede. Fructul ajunge la o mărime potrivită, cu coaje subțire care mai târziu devine galbina, cu verigi roșii. Miezul alb-gălbui are gust dulce-acrișor, cu multă aromă. Poamele rezistă bine contra vânturilor. Se coc prin luna lui August.

Mărul oarzen (Clar alb).

Acest pom să nu lipsească din nici o grădină, mi-a zis odată un grădinar iscusit și, înadevăr, merită toată atențiunea, i se poate da orice formă, rodește curând și foarte abundent; nu ocupă loc prea mult în grădină având coroană mică. Merele sunt mari și frumoase: albe-gălbui, au forma merelor Calville,**)

*) Citește = Șarlamovschi.

***) Calville = Sat în Normandia-Franța, cu mere bune,

cu gust aromatic și răcoritor, se coc la finea lui Iulie—August.

B) Meri tomatiei.

Impăratul Alexandru.

Pomul formează coroană piramidală foarte întinsă și astfel ocupă loc mult în grădină. Se mulțumește cu ori-ce sol și poziții înalte, dar de vânturi să fie ferit. În locuri răvănoase să nu fie plantat, fiindcă acolo i se putrezesc fructele pe pom. Plantat fiind în locuri ferite de prea multă umezeală, produce fructe foarte mari, de o culoare carminie ce-ți fură ochii, cu miez fraged și dulce-acrișor. Pentru piață e fruct foarte de valoare. Se coace în luna Septembrie—Octombrie.

Calville,) roșu de toamnă.*

Pomul formează coroană largă cu crengi ce atârnă spre pământ. Se recomandă pentru poziții înalte cu climă aspră și sol uscat. Retezatul vlăstarelor să fie mijlociu. Fructele sunt mari, la suprafață unsuroase, de culoare roșie cu pete întunecate, vântul nu le poate obori. Miezul are culoare roza cu vine roșii,

*) Calville, citește calvil.

fraged, foarte fin și cu aromă de smeură, din care cauză necunoscătorii îl și confundă adeseori cu mărul de smeură iernatic. Se coace în Octombrie—Decembrie.

Dungatul de Danzig. (Calville de Danzig)*

Pela noi prea puțin cunoscut. Lemnul crește iute și produce curând. Primăvara florile se ivesc târziu și astfel gerurile târzii nu-i strică. Coroana poate forma piramidă sau cordon în cele mai multe cazuri formează un glob turtit de mărime mijlocie. Retezatul să se facă lung, crăngile de mulțori prea dese să se rarească des. În sol și climă nu e prea alegător. Fructul e mare, la pipăit pare unsuros, cu vergi roșii sau de tot acoperit cu roșu. Miezul e alb-gălbui cu vine verzi, bogat în must și foarte aromatic. În scurt timp după cules e bun de consumat, dar poate fi ținut până târziu iarna.

C) Meri iernatici.

Bellefleur. (Florine.)*

Pom foarte roditor, i se poate da orice formă, mai bine se desvoltă însă ca piramidă. Cere retezare scurtă, mlădițele fructi-

*) Citește: Calvil de Danzig.

**) Citește: Belflör — Florin.

fere trebuie să mai de multeori pișcate în decursul verei. Se desvoaltă mai bine în pământul umed și nisipos și rodește fără întrerupere. Merele sunt mari, aurii, cu multe puncte ruginii. Miezul e gălbui, fraged, fin și aromatic. Se poate conserva până prin Februarie.

Boiken.

Crește iute, rodește curând și abundent. Primăvara înflorește târziu și merele, foarte mari, vântul nu le oboară ușor. Cere pământ mănos cu mai puțină umezeală. Fructul are coaje subțire, unsuroasă, de culoare galbenă spre soare puțin roșcată. Miezul e alb și îndesat, fără aromă, cu must de gustul vinului.

Fructul se poate conserva până prin luna Mai—Iunie, când își și capătă gustul cel mai bun.

Frumosul de Boscoop.

Pom puternic, cu coroană înaltă. Reușește în ori-ce sol și climă, numai să nu sufere secetă. E foarte bun pentru plantarea șoselelor. Rodește curând și bine. Fructul e foarte mare, de culoare galbină-surie, roșu cu pete ruginii și coaja aspră. Se poate conserva până în luna Mai,

Cellini.

Produce curând și foarte abundent, se împacă aproape cu orice climă și sol, e potrivit pentru orice forme, în regiunile înalte însă trunchiul înalt nu e de recomandat. Fructul e foarte mare, roșu-vărgat, cu miez moale și mustos. Se poate conserva până prin Decembrie.

Cousinot roșu.)*

E potrivit pentru plantarea șoselelor fiindcă se mulțumește cu orice poziție, sol și climă. Fructul e de mărime mijlocie, de un roșu întunecat, cu miez îndesat, ceea ce îl face ca să fie pentru comerț foarte prețuit, mai ales că e foarte roditor. Se poate conserva până în lunile de vară.

Crețești.

Precum pătulul e o specialitate a Transilvaniei, tot așa e mărul „Crețesc“, un fruct delicios (foarte gustos) al regatului vechiu. Și, fiindcă se împacă și cu o climă mai aspră, ar trebui ca și în Ardeal să i se dea mai multă atențiune și ar trebui să fie introdus în toate pepinierele de aci. Fructul e mare, cu vergi

*) Citește: Cusinó roșu.

roșii, cu miez foarte gustos și aromatic. Se poate conserva până prin luna Martie.

Calville alb de iarnă.

Un pom care reușește bine numai în ținuturi apărate de ger și vânturi, să aibă pământ ușor și mănos. Rodește curând și regulat, dar puțin. Sufere mult de fusieladiu (o boală a poamelor — ciupercă), din care cauză trebuie adeseori stropit cu soluțiune de Bordeaux.*) Fructul e mare, cu multe dungi; culoare galbină, spre soare puțin roziiu. Miezul e fraged, mustos, gust acruș, cu accent (puțin) de fragă. Poate fi conservat până în Martie.

Jonathan.**)

Abia sunt câțiva ani de când acest măr a invadat (năpădit prin) pepinierele și grădinile din Europa. La început numai prin vitrinele prăvăliilor din orașele mari se puteau vedea aceste mere aduse din Canada, astăzi au invadat (năvălit) pe piețele mondiale (lumii) și până mai sunt de acestea, nimenea nu se uită spre altele. Dovadă, că sunt și frumoase și întrec în bunătate pe toate celelalte. Fructul e de mărime mijlocie, de formă conică, culoarea fundamentală e aurie, pe o parte car-

*) Citește: Bordó.

***) Citește: Ionatan.

mini, cu vergi întunecate sau chiar de tot acoperite de un roșu carmin. Miezul aproape fuzibil (care se topește), mustos și cu aromă puțin pronunțată de scorțișoară. Cere pământ bun și răvănos, îi priește și în locurile deluroase. Pomul formează piramide frumoase. Merele se conservă până prin Aprilie.

Ontario.

E ca și Jonathan, adus din America de nord, și ambele soiuri cuprind grădinile și piețele Europei. Ontario produce fructe mari și galbene, cu miez îndesat și gust aromatic. Are deci toate însușirile de a putea bate sorturile mediocre (de mâna a doua) de pe piețe. Poate fi exportat ușor și se ține până prin Iunie.

Atât Ontario cât și Jonathan merită să fie plantate în toate ținuturile cu climă mai domoală a României.

Mărul pătul.

E fala ținutului deluros din Transilvania. Pomul se desvoaltă foarte încet, produce cam târziu, dar apoi regulat. Contra gerului nu e prea simțitor, se împacă cu orice poziție și sol, numai să aibă umiditate din abundență. Coroana trebuie adeseori rărită. Trun-

chiul mijlociu e cel mai potrivit, coroană are totdeauna forma unui glob. Urând a-i da altă formă, facem ca pomul să nu mai rodească zeci de ani. Retezatul să se facă lung, astfel obținem o coroană deasă ca o mătură. Observând în mai multe ținuturi ale Transilvaniei merit pătuli, am ajuns la convingerea că aceștia sunt de trei (3) specii: verzi, portocalii și altele pe o parte roșii.

Deosebirea între aceste trei specii e destul de bătătoare la ochi și anume: cele verzi sunt ca un glob turtit, de mărime mijlocie, deja în luna Octombrie ajung mai deschise, sunt foarte mustoase și se pot ținea numai până în Noembrie, mai târziu se ofilesc, se sbârcesc și își pierd aroma cea bună;

cele portocalii au forma conică, sunt mai înalte decât late, pe o parte galbene ca paiul, iar pe fața de cătră soare sunt portocalii și cu multe stelute ruginii, întrec în aromă pe celelalte două specii și se pot conserva până la finea lui Decembrie;

cele roșii au forma și mărimea celor verzi, sunt numai pe fața de cătră soare roșii, iar pe cealaltă sunt galbene-aburii, au miez mai condensat, must și aromă mai puțină.

Se pot conserva însă până prin Martie. Toate trei speciile au defectul că absorb mirosul pivnițelor unde sunt ținute și al altor lucruri cu cari, eventual, sunt ținute împreună în pivniță d. e. cartofi, varză, sfeclă etc.

Parmen auriu de iarnă.

Cere pământ umed, argilos și mănos. În pământ nisipos pierе curând. De multe ori iarna degeră altoiul tânăr, dacă nu e bine văruit. Sufere, pe cum se vede, de multe, desavantaje, (scăderi) are însă și avantaje, (însușiri bune) cari îl fac să merite a-l planta: i se poate da orice formă, crește iute și rodește curând. Merele sunt mijlocii, au culoare aurie cu vergi roșii, miez fraged și foarte aromatic. În pivniță nu se sbârcește și se pot păstra până prin Februarie. Toamna să nu rămână prea mult pe pom, fiindcă atunci ajung făinoase.

Pepping de London.

Cere poziție caldă, pământ răvănos și mănos. I se poate da orice formă. Produce multe crengi laterale din care cauză coroana trebuie adeseori rărită. Merele sunt de mărime mijlocie, de regulă cu câte cinci dungi, coaja subțire și galbenă-aurie, miez fraged și aromatic. Poate fi păstrat până prin Aprilie.

Pepping Ribston.

Crește iute, formează o coroană foarte largă și e foarte roditor. I se poate da orice formă. Dacă e sădit în pământ prea mănos capătă ușor boala cancerului. Mlădițele roditoare trebuie mereu scurtate. Fructul e destul de mare, de formă conică, cu coaja fină, strălucitoare, de un galben-deschis, uneori auriu și spre soare cu vergi roșii. În jurul caliciului și a codiței cu puncte și pete ruginii. Miezul e îndesat, mai târziu fraged, cu gust foarte aromatic și zăhăros. Din merele acestea se poate prepara un excelent vin de masă. Se conservă până prin Aprilie.

Renet Ananas.

Cere loc cald, sol mănos, loc apărat și răvănos. În pământ îngrășat capătă cancer. Se desvoaltă și rodește curând. Formează coroană mică de formă piramidală, poate fi crescut și ca pitic și cordon.

Fructul e mijlociu, cilindric sau oval. Are coaje lucie și fină, aurie, cu multe puncte ruginii. Miez galben-auriu, foarte mustos, aromatic și cu gust de vin. Se conservă foarte bine până prin Februarie. E un fruct foarte căutat.

Renet Baumann.

Pomul se desvoaltă mai iute la început, după ce a început a rodi, crește mai încet. l se poate da orice formă, tulpina mijlocie e mai potrivită, având coroană mai mult lată. Rodește curând și bine. Se împacă cu orice sol și poziție numai să aibă umiditate multă. Merele ajung o mărime mijlocie, forma și culoarea e foarte variată, — după loc și climă, — culoarea fundamentală galbină-aurie de multe ori acoperită de un roșu întunecat sau numai cu multe vergi de un roșu deschis. Miezul e îndesat, lipsit de aromă, dar mustos și cu gust de vin. Se pot păstra până prin luna Maiu.

Renet de Canada.

Formează o coroană foarte mare, de forma unui glob. Rodește târziu, dar abundent; i se poate da orice formă. Fructul e mare, uneori foarte mare, provăzut cu dungi late. Are coaje fină, verde, mai târziu galbenă-portocalie, spre soare puțin brună, cu puncte și pete rugini. Miezul galben-alburiu, îndesat, plin de must dulce-acrișor, cu aroma vinului. Pentru ca pomul să-și poată desvolta bine fructele, are lipsă de loc apărat de vânturi,

sol productiv și climă mai domoală. Fructele se pot conserva până la finea lui Aprilie.

Renet Cox Orange (Portocaliul).

E mai potrivit pentru coroană de formă piramidală cu trunchiu mijlociu. Cere pământ mănos, destulă umiditate și loc ferit de vânturi. Înfloarește târziu. Fructul e de mărime mijlocie, de formă conică-turtită, cu coaje lucie care după cules devine galbenă-aurie, de cătră soare suflat cu roșu, cu multe vergi și puncte roșii. Miezul e mai mult gălbului, fraged și mustos, dulce și aromatic. Merele pot fi consumate deja în lunile de toamnă, dar cu toate acestea se pot bine conserva până prin Martie, fără ca să piardă ceva din forma, frumusețea și gustul lor delicios.

Renet auriu de Blenheim.*)

Crește repede și formează coroană mare. Cere pământ bun, rodește curând și abundent. I se poate da orice formă. Fructele sunt mari, turtite și cu formă regulată; cu coajă netedă, de un galben strălucitor, spre soare cu vergi roșii și cu multe puncte. Are miez gălbului, la început îndesat, mai târziu

*) Citește; Renet auriu de Blenheim.

fuzibil, plin de must aromatic și cu gust de vin. Se poate conserva până prin Martie.

Renet mare de Cassel.

Un pom foarte potrivit pentru a fi plantat pe lângă șosele, fiindcă e foarte rezistent, clima aspră încă nu-i strică, numai să aibă sol adânc, mănos și umed. În pământul nisipos rămân fructele foarte mici. În pământ bun produce curând, abundent și fructe mari, verzi, mai târziu galbene, cu vergi roșii; de altcum culoarea fructelor e foarte variată; are gust acrișor. Numai prin luna Februarie poate fi consumat și se păstrează până prin lunie.

Renet Tămâios.

Reușește bine în pământul umed, formează coroană de forma unui glob, dar i se poate da și oricare altă formă și e foarte productiv în pământ bun. Fructul e de mărime mijlocie, de culoare galben-deschis, cu multe vergi roșii-întunecate și multe pete rugini, are miez alb-gălbui, foarte mustos și aromatic. Se poate conserva până prin *Aprilie*, când apoi începe a-și pierde aroma.

Reușește și în locurile cu climă mai aspră.

Mărul rozmarin al lui Bntz.

Crește bine în orice loc, poziție și climă. Rodește târziu, dar apot bine. Merele rezistă bine vânturilor, sunt mari, gălbui-verzi, spre soare roșcate; au coaje cureloasă, miez alb și îndesat, mai târziu mai moale, cu gust aromatic, dulce-acrișor. Se poate conserva până prin lunie. Lemnul acestui pom nu e atacat de cancer.

Smeuriul de Holovous.

Mărul acesta e mult prețuit în Austria, poate mai mult pentru culoarea lui decât pentru finețe. În adevăr culoarea principală a mărului e de un roșu-carminiu, cu vergi întunecate. Miezul e moale, străbătut de culoare roșcată, e mustos și cu aromă foarte pronunțată de smeură. Fructele, destul de mari, se pot conserva până în luna Februarie. Pomul crește repede și înflorește târziu. Rodește mult și bine, chiar și în ținuturile mai reci.

Stettin roșu.

În pământul umed nu-i priește, aci ajunge curând canceros. Cere sol adânc, în acela se desvoltă bine și produce regulat.

Formează coroană largă și astfel cuprinde loc mult în grădină. De-altecum în ce privește clima și poziția locului nu prea alege. Merele sunt mijlocii, uneori chiar mari, acoperite de un roșu frumos și strălucitor, cu miez alb-vierzuiu, îndesat, mustos și cu gust de vin. Se coace prin Decembrie și poate fi conservat până prin Maiu. Lemnul acestuia e foarte adeseori atacat de cancer.

Mărul nobil de Șovar.

Un pom care se desvoaltă repede, nu e pretensiv, se desvoaltă în locuri și climă mai puțin prielnice și nici vânturile nu-i strică. Fructul e de mărime mijlocie, uneori mare, culoarea lui fundamentală e galbină, dar aproape totdeauna acoperită de culoare roza, cu vergi de un roșu închis. Miezul e alb, sub coaje roșcat, îndesat, iar mai târziu fuzibil, bogat în must gustos și aromatic. Se poate conserva până prin luna Aprilie.

B) Părul.

Deoarece părul produce rădăcini foarte lungi, are lipsă de un sol mai adânc, fiindcă el își îndreaptă rădăcinele mai mult spre adâncime. Acestui defect i se poate încânta

ajuta făcând rădăcina principală, însă nici în cazul acesta într'un sol, care dela 0.50 până la 1 m. adâncime e nisipos, să nu plantăm peri, căci nu vom avea folos de ei. Solul nisipos, uscat sau prea apătos încă nu corespunde. Cel mai potrivit e solul argilos-nisipos-văros și puțin răvănos. Pe când soiurile mai fine pretind și poziție scutită de vânturi și sol gras, soiurile mai puțin nobile sunt mai puțin pretențioase.

a) Peri vârațici.

Untoasa Amanlis.

Pomul crește repede, produce coroană mare și lată. Reușește în orice sol și climă, numai locul să nu fie umed. E acomodat pentru orice formă. Perele sunt mari, verziruginii. Cu miezul alb, foarte fin și cu gust plăcut. Se coc prin luna Septembrie; dacă se euleg cu două săptămâni înainte de coacere, pot fi conservate mai mult timp și au gust mai bun.

Acaviță.

Păr vârațic, produce curând și foarte abundent. Fructele sunt mici, lungurețe, de

culoare aurie, cu miez mustos și fuzibil. Se împacă cu orice sol și poziție și, fiindcă fructele se coc deja pe la finea lui Iulie, e mult prețuit de tineri și bătrâni.

Para prótei de vară (Doyenne d'été).

De mărime mijlocie, pe fața de cătră soare e roșie, cu gust aromatic și destul de mustoasă. Coroanei i se poate da orice formă. Se coace în Iulie.

Favorita lui Clapp.

Pară de mărime mijlocie, de culoare galbenă-aurie, pe latura de cătră soare ușor roșcată. Miezul e bogat în must, e foarte gustos și cu cât se apropie mai mult de maturitate, cu atât e mai aromatic. Timpul culesului începe din mijlocul lunii August, în locuri mai răcoroase cu 8—10 zile mai târziu și se poate păstra cel mult timp de 3 săptămâni. Cere pământ mănos și loc apărat de vânturi. Tulpina mijlocie, se potrivește pentru piramide sau cordon. Retezatul să se facă scurt.

*) Citește: Doaien déte.

Suvenir de Congres.

Se potrivește numai în locuri răvănoase și foarte apărate de vânt, iarna degeră ușor, lemnul tânăr. Produce fructe foarte mari, aromatice și de culoare galbenă. E mai potrivit pentru palmetă și cordon. Se coace în *Septembrie*.

Para lui William.

Ajunge la coacere în luna *Septembrie*. Pomul crește repede și formează piramidă înaltă și frumoasă. Retezatul să se facă scurt. Fructul e mare, uneori foarte mare, de culoare gălbui, pe fața de câtră soare de un roșu deschis; pe fruct se află multe puncte brune, miezul e alb-gălbui, cu un gust foarte fin, dulce, de busuioc și se topește în gură. Perele trebuie culese înainte de a se coace, altfel devin făinoase. Se împacă cu orice climă și sol. E o poamă de masă de primul rang.

Para Dr. Jules Guyot.)*

Fruct foarte mare, de culoare galben-deschis, cu must abundent și aromatic. Pomul e rezistent, produce curând și mult și se împacă cu un sol și climat mai puțin favo-

*) Citește: Júl Gúió.

rabil. Reușește în orice formă. De preferat e însă ca pom pitic. Fructul se coace la începutul lui *Septembrie*.

Tămâioasă mică.

Pom foarte productiv. Se împacă cu o climă și sol mai puțin favorabil. Fructul are gust foarte pronunțat de tămâioasă, excelent pentru compot. Pomul formează piramide foarte frumoase. Fructele se coc la finea lui *Iunie*, până la începutul lui *Iulie*.

b) *Peri toamnăției.*

Unfoasa lui Gellert

Mulți numesc para aceasta „Regina perelor din *Octombrie*“. Pomul e foarte rezistent contra gerului, se împacă cu un sol și poziție mai puțin favorabilă (prielnică), formează piramide frumoase.

Fructele sunt mari, de culoare galbenă, puțin ruginii. Are miezul fuzibil și foarte mustos, cu gust aromatic. La coacere deplină ajunge în luna lui *Octombrie*.

Para murgă.

Crește, se desvoaltă bine și rodește chiar și în zăpezile cele mai vitrege, numai

să nu ducă lipsă de apă. Retezatul să se facă scurt. Fructul e de mărime mijlocie, cu coajă fină dar aspră la pipăit, de culoare verzuie-galbină cu multe puncte ruginii. Miezul alb, mustos și cu gust de tămâioasă. După cules fructele pot fi ținute 2—3 săptămâni. Se coace prin Octombrie.

Para decanului.

lată un pom care e foarte rodnic atunci când e altot în gutui. Când e altot în pădureț formează trunchiu și coroană prea înaltă și va trebui să așteptăm prea mult și rodirea lui. Cere loc scutit de vânt și cald. Fructele sunt mari, galbene, pe o parte roșcate; nu suferă de fusieladiu și aceasta e un mare câștig! Miezul se topește în gură, e foarte aromatic și gălbui. Pomul se mulțumește cu sol și mai sărac, dar umiditatea să nu-i lipsească. Fructele se coc la începutul lui Noembrie.

Para lui Bosc.

Un păr care poate fi cultivat cu succes în ori-care regiune cu climă aspră. Formează piramidă largă. Rodește târziu, dar apoi rodește regulat în tot anul. Fructele sunt

mari, având forma unei curcubete de culoare verde-deschis, cu multe pete ruginii sau bronzate, au un gust aromatic și foarte mustoase. Se coace prin *Octomvrie*—*Noemvrie*, în care timp formează coroana piețelor de poame.

Luiza bună d'Avranchez.*)

È o pară de mult cunoscută. Lemnul se desvoaltă foarte repede, formează piramidă frumoasă și rodește foarte abundent. Retezatul coroanei să se facă scurt. Fructul e mare, cu coaje luate verde-gălbuite, spre soare cu dungi roșii sau jumătatea întreagă roșie. Miezul alb-gălbui e foarte fin, aromatic și dulce. Se culeg de pe pom numai după ce s'au copt perele cari apoi pot fi păstrate încă 4 săptămâni. Pomul cere pământ gras. Perele se coc la începutul lui *Octomvrie*.

c) **Peri iernatici.**

Untoasa lui Clairgeau.**)

Fruct mare, uneori foarte mare, până e pe pom are culoare verzuie, spre soare roșcată, mai târziu devine galbînă și de un roșu strălucitor, cu pete mari ruginii. È o pară de primul rang, trebuie însă la timp

*) Citește: Avranșé.

***) Citește: Clergó.

potrivit culeasă, fiindcă dela acesta depinde (atârnă) bunătatea. Pomul trebuie să aibă pământ bogat în substanțe hrănitoare, loc cald și ferit de vânt și secetă! Crește încet, dar produce curând. Para are miez fin, alb, plin de must aromatic. Se coace din Octombrie până în Decembrie.

Untoasa lui Diel.)*

Pomul cere pământ gras și răvănos; să fie apărat de vânt, mai ales dacă are trunchiu înalt. Aci apoi se desvoaltă bine și produce abundent. Retezatul să se facă scurt. Mlădițele roditoare să ne ferim a le scurta, fiindcă acestea de regulă tot spre vârful poartă mugurii roditori. Para are coaje verde-gălbui, spre soare aurie cu multe pete ruginii. Miez alb-gălbui cu gust excelent și plin de must. Fructul poate fi păstrat în pivniță curată până prin Ianuarie.

Untoasa lui Hardenpont.

Pomul crește iute, formează piramidă înaltă cu coroană rară. I-se poate da orice formă, cere însă pământ gras, apărat de vânt, loc cald și răvănos. E foarte roditor, suferă

*) Citește: dil,

Însă mult primăvara din cauza răcelilor târzii, fiind florile foarte simțitoare. Retezatul să se facă lung. Fructul e mare și de formă neregulată. Are culoare verde-gălbui, spre soare puțin roșcată. Miez alb-gălbui foarte fin, mustos și cu gust aromatic. E una dintre perele cele mai de valoare. Se coace prin Decembrie—ianuarie.

Untoasa lui Liegel.

Formează piramide frumoase. Pomul, nefiind prea simțitor, se desvoaltă bine și între împrejurări mai puțin prielnice se mulțumește cu o climă și mai aspră și pământ mai puțin gras, numai să nu ducă secetă.

Retezatul vlăstarelor să se facă lung și coroana prea deasă să fie mereu rărită. În deosebi se recomandă pentru plantarea șoselelor.

Para e de mărime mijlocie, galbenă-verzuie, cu multe puncte și pete rugini; are miezul alb-gălbui foarte mustos, se topește și cu aromă plăcută de tămâioasă. La coacere deplină ajunge în luna Decembrie.

Para prótei, iernatică. (Winterdechansbirne, Doyenne d'hiver.)

Un păr care plantat fiind într'un loc cald, apărat de vânt, sol gras și destul de umed, produce cele mai mari pere. Lemnul crește iute și formează piramide frumoase. Mai potrivit e trunchiul mijlociu sau chiar pitic. Perele sunt de un verde închis, foarte mari cu multe puncte ruginii, miez fuzibil, aromatic și cu gust plăcut-acrișor. Fructe foarte căutate, fiindcă se pot conserva până prin luna Martie.

BCU Cluj **Cireși și vișini.** University Cluj

„Un cireș și un vișin să nu lipsească din nici o grădină“ zice firma Ambrosi și Fischer & Co. Aiud, în catalogul pepinierii pe anul 1930—1931, și cu drept cuvânt. Acestea sunt cele mai scumpe fructe în țara noastră. Sunt cele mai scumpe, fiindcă sunt cultivate mai puțin.

Cireșii și vișinii reușesc în orice climă, se împacă cu orice sol și la dosurile cele mai ferite de soare încă produc nestingheriți.

Cine dorește să cultive în grădina sa astfel de pomi, adreseze-se numitei firme.

Sunt sigur, că orice î se va trimite, va fi bun și potrivit.

Pruni și ringlote.

„Prunul e cel mai puțin pretențios. El reușește, atât în terenuri umede, cât și în pământ uscat, sărac și chiar pietros“. (Ambrost și Fischer & Comp., Alud.)

Din acestea aș putea recomanda următoarele soiuri:

Abbaye d'Arton.

Fruct mare, roșu-violet, foarte dulce. Se coace în Septembrie.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Anna Späth.

Pom foarte roditor, cu fructe mari, roșii-vinete și dulci. Se coc la finea lui Septembrie.

Bonne de Bry.

Mărime mijlocie, se coace la începutul lunii August. Bune pentru comerț.

Kirke.

Fruct foarte mare, roșu-vânt, zămos și foarte aromatic. Coacerea în Septembrie.

Montfort

se coace în August, de masă și comerț, culoare întunecată.

Ontario.

Fruct fin de desert, foarte mare, galben închis. August.

Ringlote mari, verzi.

Soiu excelent pentru compoturi.

Prun de Bistrița, pentru toate scopurile, asemenea *Prunul de Italia*, Mușcat de Ungaria, cu gust dulce și aromă de tămâioasă. *Prunul timpuriu de Aiud* ș. a. ș. a.

Nucul

reușește peste tot locul unde nu-l ajunge răceala târzie de primăvară.

Cele mai de valoare nuci sunt nucile de Sebeșel.

Nucul mare din grădină

Moșul l-a sădit.

În umbra lui dulce, lină

El n'a odihnit.

Nucile lui, dulci și bune

Noi le folosim.

Fericire 'n ceia lume

Moșului dorim.

Biblioteca populară a Asociațiunii „ASTRA“.

Iubite cetitorule!

Vrei să declami poeziile frumoase la șezători, la festivaluri? Cetește „*Ingerul a strigat*“, poeziile de declamat ale poetului nostru *I. U. Soricu*. („Biblioteca populară“ No. 181.)

Vrei să cunoști pe marii noștri scriitori *Vasile Alecsandri*, *Gheorghe Coșbuc* și *Grigore Alexandrescu*? Cetește pe „*Marii cântăreți ai neamului*“ de *I. Agârbiceanu*. (No. 182.)

Vrei să știi cum l-a omorât mișelește generalul Basta pe *Mihai Viteazul*, pe câmpia Turzii? Cetește pe „*Arhanghelul dela Turda*“ de *A. Nanu* (No. 183).

Vrei să afli cum trebuie să ne apărăm de primejdia boalelor molipsitoare (pojar, scarlatină, vărsat, dizenterie, brâncă, etc.)? Cetește: „*Ce trebuie să știm despre boalele molipsitoare?*“ de *Dr. Iosif Stoichiția*. (No. 184).

Vrei să afli ceva despre viața fraților noștri de pe Dalea Someșului? Cetește: „*Copiii Ursufului*“ de povestitorul *Ioan Pop-Reteganul*. (No. 185).

Vrei să știi cine au fost strămoșii noștri romani, cum au pus temelile Romei, cum și-au luat neveste dela Sabini, răpindu-le fetele, cum s'au bătut *Horatii* și *Curții*, trei frați cu trei frați, cine a fost *Cornelia*, mama *Gracilor* și multe altele? ia în mână „*Biografii romane*“ de *Grube*, tălmăcite de *Nicolae Petra-Petrescu*. (No. 186.)

Vrei un *Calendar* bun pe anul 1932, cu târgurile din Ardeal, cu evangheliile Duminecilor, cu cântece și povestiri, cu sfaturi economice și altele? Cumpără „*Calendarul Astei*” pe 1932, redactat de secretarul literar al „*Astei*” *Horia Petra-Petrescu*. (No. 187.)

Vrei să știi la sfânta liturghie rostul cuvintelor, înțelesul cântecelor și al odăjdilor, ca orice creștin, care ține la legea sa? Ia în mână „*Tâlcuirea Sfintei Liturghii*” de păr. *Nicolae Terchilă*, unde vei găsi sfaturi prețioase. (No. 188.)

Vrei să așculți pe învățatul mare cărturar român, pe dl *Nicolae Iorga*, care a împlinit 60 de ani, cum vorbește țăranilor români și ce îndemnuri le dă în viață? Cetește: „*Pentru țăranul român*” de *Nicolae Iorga*. (No. 189.)

Vrei ca în grădina dtale să sădești viță de pomi sănătoși, aducători de roade bogate și îți trebuie un sfetnic iscusit? Cumpără și cetește „*Cultura pomilor*, după clima, poziția și solul grădinei” de *Ieronim Mardan*. (No. 190.)

După-cum vezi, iubite cetitorule, „*Astra*” s'a gândit să-ți dea nutremânt sănătos sufletesc — și povestiri pentru sările și nopțile lungi de iarnă, și sfaturi agronomice, și sfaturi medicale, și sfaturi religioase, — pentru ca talpa țării, țăranimea, să se simtă bine și să poată înainta.

Fiecare număr din „*Biblioteca populară*” costă 10 (zece) — *Calendarul* 15 (cincisprezece) Lei și se poate cumpăra, dacă nu îl găsești în librăria din orașul mai apropiat, la *Sibiu*, pe adresa „*Astra*” culturală, Str. Șaguna 6.
